

OPRACOWAŁ:

Damian Noga

Szkoła Podstawowa w Olsztynie

Język żywiołów. Ogień a lokalne wyzwania środowiskowe Jury Krakowsko-Częstochowskiej

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasa 6	zajęcia z pedagogiem szkolnym (edukacja prospołeczna i środowiskowa)

TEMAT PRZEWODNI:

Ogień a lokalne wyzwania środowiskowe Jury Krakowsko-Częstochowskiej.

CEL LEKCJI:

rozwijanie u uczniów postaw odpowiedzialności i sprawczości wobec lokalnych zagrożeń środowiskowych, w szczególności związanych z ogniem; zrozumienie pozytywnej i negatywnej roli ognia w środowisku; poznanie lokalnych problemów Jury związanych z pożarami i suszą; nabycie umiejętności wskazywania realnych działań, które uczniowie mogą podjąć jako mieszkańcy regionu; rozwijanie poczucia wpływu oraz umiejętności pracy projektowej; stworzenie „Kodeksu młodego strażnika Jury”.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJI:

Doświadczenie myślowo-modelowe + dyskusja kierowana

- Proponowane ćwiczenie polega na krótkim doświadczeniu myślowo-modelowym pt. *Od kropli do płomienia – jak człowiek rozkręca spiralę suszy i pożarów*, w którym uczniowie, pracując w grupach, układają logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy wyjaśniający narastającą częstotliwość susz i pożarów jako efekt postępującej zmiany klimatu wywołanej działalnością człowieka. Punktem wyjścia jest porównanie dwóch obrazów Jury Krakowsko-Częstochowskiej – „dawnej” (chłodniejszej, wilgotniejszej, z rzadkimi pożarami) i „współczesnej” (cieplejszej, bardziej suchej, z wyschniętą roślinnością i częstymi pożarami), następnie uczniowie porządkują hasła, takie jak spalanie paliw kopalnych, wzrost stężenia CO₂, wzrost temperatury, dłuższe okresy bez opadów, wysychanie gleby i roślinności oraz łatwiejsze rozprzestrzenianie się ognia, co prowadzi do

wniosku, że zmiana klimatu nie „tworzy” ognia, lecz sprawia, że środowisko – także lokalnie na Jurze – staje się bardziej podatne na pożary. Ćwiczenie kończy się krótką dyskusją o charakterze sprawczym, w trakcie której uczniowie wskazują, jakie działania człowieka napędzają tę spiralę (np. wypalanie traw, zaśmiecanie, brak reakcji na zagrożenia), a jakie mogą ją osłabiać, co wzmacnia ich poczucie odpowiedzialności i realnego wpływu na bezpieczeństwo regionu,

Ćwiczenia praktyczne

- „Ogień mówi...” (język żywiołów); Uczniowie, pracując w grupach, obserwują, jaką niszczycielską siłę ma ogień. Nauczyciel prezentuje spalanie suchej trawy np. w pojemniku metalowym, następnie każdy uczeń kończy zdanie: „Gdybym był ogniem, powiedziałbym ludziom...”. W dalszej części zajęć uczniowie przedstawiają „głos ognia” (może być artystycznie, np. słowem, rysunkiem, lub symbolicznie, np. gestem). Celem jest zrozumienie, że ogień może mieć różne oblicza – pomaga, ale i stanowi zagrożenie,

Ćwiczenia terenowe

- uczniowie mają za zadanie podczas spaceru po swojej okolicy:
 - odwiedzić jednostkę OSP,
 - zlokalizować miejsca potencjalnie zagrożone pożarem (z uwagi na wyschnięte trawy, śmieci, butelki skupiające światło),
 - wykonać 1–2 zdjęcia i spisać krótką notatkę: „Co można zrobić, by to miejsce było bezpieczniejsze?”,
 - przygotować raport ze swoich działań na kolejne zajęcia,

Ćwiczenie z zakresu sprawczości

- dzieci poznają/przypominają sobie numery i dowiadują się, jak reagować na wypadek pożaru. Lokalna jednostka OSP może przeprowadzić dla uczniów warsztaty odnoszące się do tego, jak reagować na wypadek zagrożenia pożarowego i w razie pożarów uczniowie lokalizują w szkole gaśnice i węże gaśnicze,

Ćwiczenia z wyobraźni

- „STOP wypalaniu traw!”; uczniowie w grupach projektują plakat ostrzegawczy wykonany z materiałów z recyklingu lub krótkie hasło społeczne zaprojektowane w formie graficznej, z wykorzystaniem gazet i elementów butelek. Tematyka projektu dotyczy odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego wypalanie traw szkodzi Jurze?* Przykładowe hasła: „Ogień nie żartuje – nie żartuj z nim!”, „Jura nie odrośnie!”, „Ogień niszczy to, co kochasz – nie wypalaj!”. Najlepsze projekty mogą zostać wykorzystane na stronie szkoły lub zaprezentowane w szkolnym korytarzu,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności

- stworzenie *Kodeksu młodego strażnika Jury*; Uczniowie zapisują na karteczkach propozycje zasad odpowiedzialnego zachowania w obliczu zagrożeń pożarowych dotyczących Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Pedagog wspólnie z klasą wybiera 8–10 zasad, np.: „Nie wypalam traw – ratuję życie zwierząt”, „W lesie zachowuję ostrożność z ogniem”, „Zgłaszam zagrożenie pożarowe dorosłym”, „Uczę innych, dlaczego ogień trzeba traktować poważnie”. Kodeks zostaje przepisany i umieszczony w klasie lub szkolnym korytarzu, a także przedstawiony lokalnej jednostce OSP jako projekt współpracy,

Ćwiczenia oparte na międzypokoleniowości

- każdy uczeń ma za zadanie przeprowadzić z rodzicami i dziadkami wywiad na temat tego, jaka

była częstotliwość pożarów za czasów ich młodości i jakie szkody one wyrządzały. Uczniowie wspólnie z rodzicami bądź dziadkami muszą się zastanowić się nad dokończeniem zdania: „Moja jedna mała rzecz, którą mogę zrobić dla Jury, to...”. Uczniowie zapisują odpowiedź na papierowym płomyku, na następnych zajęciach tworzą wspólną klasową instalację pt. *Ogień dobrych działań*.

UWAGI DO LEKCJI:

- Ćwiczenie terenowe może być realizowane w trakcie zajęć lub poza nimi.
- Warto przygotować zdjęcia lokalnych terenów Jury oraz pożarów, które miały miejsce w regionie.
- W zajęciach może wziąć udział strażak z miejscowej OSPi, który może przeprowadzić krótką pogadankę.
- Jeśli w klasie są uczniowie wysoko wrażliwi lub z doświadczeniem lęku (np. po realnym pożarze), praca z ogniem powinna być prowadzona z dużą uwagą.
- Projekty uczniowskie można opublikować w mediach społecznościowych szkoły lub zaprezentować na korytarzu.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI – MATERIAŁY DODATKOWE:

Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, *Filmy edukacyjne*, 19.11.2025,
<https://www.gov.pl/web/kgpsp/filmy-edukacyjne>

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu, *Kampania „STOP pożarom traw!”*
(plakaty, PDF, materiały dla szkół), 19.11.2025,
<https://www.gov.pl/web/kmpsp-wroclaw/kampania-stop-pozarom-traw>

Jura Krakowsko-Częstochowska. Atlas Turystyczny, Wydawnictwo SBM, Czerwionka-Leszczyny 2023.

Stop suszy, 19.11.2025, <https://stopsuszy.imgw.pl/>

SŁOWA KLUCZE:

ogień, wypalanie traw, susza, Jura Krakowsko-Częstochowska, pożary lasów, bezpieczeństwo, odpowiedzialność, środowisko, sprawczość, lokalność, ochrona przyrody, *zero waste*, działania szkodliwe, edukacja ekologiczna.